

**TILSYNSUTVALGET
FOR DOMMERE**

Tilsynsutvalget for dommere har i møte den 15. april 2009 truffet vedtak i

Sak nr: 98/09 (arkivnr: 200900916-20)

Saken gjelder: Klage fra A på sorenskriver B ved X tingrett

Utvalgsmedlemmer: Eva Nygaard Ottesen (leder)
Randi Grøndalen
Frode Sulland
Halvor Kjølstad
Wenche Frogn Sellæg

Offentlighet: I medhold av offentleglova § 13, jf. forvaltningsloven § 13, er klagerens navn unntatt fra offentlighet. For øvrig er vedtaket offentlig, jf. offentleglova § 3.

Vedtak: Det foreligger ikke grunnlag for anvendelse av disiplinærtiltak overfor sorenskriver B.

Innledning:

Ved brev av 21. desember 2009 har A inngitt klage på sorenskriver B ved X tingrett. Klagen gjelder dommeratferd. Klagen er forelagt sorenskriver B som ved brev av 7. januar 2010 har avgitt uttalelse. Utvalget har videre innhentet uttalelse fra politiadvokat C og advokat D. Klagen er supplert ved brev av 25. januar 2010 og e-post av 9. februar 2010. Sorenskriver B har gitt ytterligere opplysninger i saken i brev av 10. februar 2010.

Saksfremstilling:

Saken har sin bakgrunn i en straffesak der det var hovedforhandling i perioden 19. - 22. oktober 2009. Klager var tiltalt. Forut for hovedforhandlingen var det av klager reist habilitetsinnsigelse mot dommerne ved X tingrett med krav om omberømming og bytte av domstol. Tingretten oversendte denne til Y lagmannsrett for avgjørelse. Lagmannsretten fant i kjennelse av 12. oktober 2009 at dommerne i tingretten var habile. Lagmannsrettens kjennelse ble anket til Høyesterett med påstand om saksbehandlingsfeil. Anken ble sendt lagmannsretten pr faks onsdag 14. oktober. Da hovedforhandlingen startet mandag 19. oktober, ble det fra klagers side reist innsigelse mot at saken ble fremmet med henvisning til anken til Høyesterett. Tingretten besluttet å fremme saken uten hensyn til klagers anke til Høyesterett. Det kom frem ved rettsmøtets begynnelse at tingretten ikke hadde oversendt saksdokumentene vedrørende ankesaken til lagmannsretten. Da klager fastholdt at han uansett den pågående behandling av saken i tingretten, ville ha sin anke over berømmelsen av saken i tingretten inn for Høyesterett, sendte tingretten den 20. oktober 2009 alle dokumentene tilbake til lagmannsretten på faks, slik at lagmannsretten kunne sende saken til Høyesterett for behandling. Anken innkom Høyesterett den 26. oktober 2009, fire dager etter at hovedforhandlingen i tingretten var avsluttet, og ble derfor avvist på grunn av manglende rettslig interesse. Dommen i straffesaken er i sin helhet påanket til Y lagmannsrett.

Klager – A – har i hovedsak vist til følgende:

”Da hovedforhandlingen startet mandag 19. oktober ble det fra min side reist innsigelse mot at saken ble fremmet med henvisning til innsigelse mot rettens habilitet, og det ble vist til anken til Høyesterett.

Sorenskriveren hevdet da at han ikke kjente til innholdet i anken, noe som fremstår som merkelig ettersom han allerede fem dager tidligere hadde kontaktet min forsvarer på telefon ettersom han fant anken problematisk. Retten fikk da en kopi av anken. Dette utløste en diskusjon om hvorvidt anken kunne nå frem. Sorenskriveren hevdet, sammen med aktor, at anken var feil formulert, høyesterett kunne ikke behandle den, den kunne ikke nå frem osv. Jeg på min side hevdet at anken både var korrekt formulert, og at den kunne behandles av høyesterett. Etter å ha vurdert dette nærmere sa sorenskriveren seg enig i dette, men valgte likevel å fremme saken i tingretten.

Etter en pause i forhandlingene utpå neste rettsdag tok sorenskriveren igjen opp anken. Han opplyste at "anken hadde blitt liggende" i retten, og ikke var blitt sendt høyesterett. Han begynte så en diskusjon med meg, som var tiltalt i saken, hvor han igjen hevdet at det var meningsløst å sende anken ettersom den "åpenbart ikke ville nå frem". Denne diskusjonen utviklet seg slik at den nærmest kan beskrives som en direkte krangel mellom meg og sorenskriveren. Sorenskriveren ville ikke sende anken til høyesterett, mens jeg hevdet at sorenskriveren ikke hadde noe som helst med å vurdere verken om anken skulle sendes, eller hva resultatet i høyesterett ville bli.

Dette endte med at sorenskriveren etter neste pause kom med kopi av et følgebrev hvor tingretten videresendte anken og dokumentene.

Imidlertid sendte ikke tingretten anken og dokumentene til høyesterett, men tilbake til lagmannsretten, som så sendte dokumentene til høyesterett. Resultatet av dette ble at anken først kom til høyesterett etter at hovedforhandlingen var avsluttet, og den ble derfor avvist fordi den ikke lenger hadde rettslig interesse.

En anke til høyesterett over en beslutning i lagmannsretten skal ikke vurderes av tingretten, verken formelt eller uformelt. Sorenskriverens meget aktive forsøk på å få meg til å trekke tilbake anken under hovedforhandlingen var etter mitt syn meget upassende. Spesielt etter at jeg klart gav uttrykk for at jeg ønsket anken behandlet, og sorenskriveren fremdeles nektet å sende den.

Det er et problem for rettssikkerheten at en underordnet rett tar seg til rette ved å nekte å sende en anke til høyesterett, en opptreden som etter min mening undergraver hele ankeinstuttet. Når jeg likevel sto fast på at anken skulle sendes er det alvorlig at sorenskriveren trenerte oversendelsen så lenge at anken kom til høyesterett først etter at hovedforhandlingen var avsluttet.

Jeg var under hovedforhandlingen representert ved advokat. Likevel valgte sorenskriveren å ta disse diskusjonene direkte med meg, med min forsvarer, aktor med bisitter og meddommerne som tilhørere. Jeg har ingen juridisk kompetanse, men måtte likevel forsvare anken ovenfor sorenskriveren. Når dette så utviklet seg til en direkte krangel mellom meg og sorenskriveren ettersom sorenskriveren ikke ville akseptere mitt standpunkt, oppfattet jeg situasjonen som svært ubehagelig, og jeg finner sorenskriverens opptreden i forbindelse med rettens behandling av denne anken som sterkt kritikkverdig”.

I klagers supplerende bemerkninger i brev av 25. januar 2010 presiseres følgende:

”Min klage dreier seg utelukkende om disse forhold:

- at sorenskriveren holdt tilbake ankesaksdokumentene og ikke sendte disse til lagmannsretten umiddelbart til tross for at lagmannsretten hadde bedt om dette nærmere en uke tidligere
- at sorenskriveren i meget klare ordelag og meget aktivt over to dager forsøkte å overtale meg til å trekke anken og ikke ønsket å sende dokumentene til lagmannsretten overhodet,
- at sorenskriveren tok de juridiske diskusjoner rundt dette direkte med meg i stedet for med min advokat .

Sorenskriverens uttalelse dreier seg i stor grad om forhold som ikke er påklaget fra min side, som Tilsynsutvalget ikke kan eller skal behandle, eller som på annen måte er irrelevant for klagen, og som fra mitt ståsted kan synes som et forsøk på tåkelegging av de forhold klagen faktisk dreier seg om”.

Innklagede – sorenskriver B – har i hovedsak vist til følgende:

”Under spørsmålet om sakens fremme dag en i hovedforhandlingen den 19.10.09 ble det diskutert om As anke til høyesterett over saksbehandlingen til Y langmannsrett ved dens kjennelse av 12.10.09, hvorved As anke over domstolens - X tingretts - habilitet ble forkastet skulle medføre utsettelse av saken. Han påsto at alle dommere ved tingretten var inhabile, samt spørsmålet om berømmelsen. Han hevdet at domstolens berømmelse av hovedforhandlingen til 19. - 26. oktober 2009, gjort våren 2009 i samråd med hans forsvarer adv. D ikke var gyldig.

Retten besluttet å fremme saken for tingretten uten hensyn til tiltalte As anke til høyesterett over lagmannsrettens avgjørelse.

Det ble en forholdsvis uformell diskusjon om dette hvor tiltalte deltok med sine innspill. Jeg oppfattet diskusjonen i retten om dette som sakelig, i det tonen var uformell, kanskje vel uformell i det stemningen var hva jeg erindrer som god. Jeg berømmet, husker jeg A for hans juridiske kompetanse, som jeg bedømmer som god.

Som jeg oppfattet tiltaltes forsvarer adv. D var han ikke spesielt opptatt av å argumentere for utsettelse av hovedforhandlingen til høyesterett hadde tatt stilling til tiltaltes anke over lagmannsrettens kjennelse av 12.10.09. En utsettelse ville ha medført at saken ikke ville kunne bli behandlet før i 2010. Det bemerkes at tiltalebeslutningen ble uttatt av Statsadvokaten i Z den 17.08.2007 med tilleggstiltale den 16.02.2009. Uten at jeg har sterkt belegg for det, kunne tiltaltes begjæringer, anker m.m. til lagmannsrett og høyesterett oppfattes som bevisste treneringsforsøk.

Vi diskuterte saksbehandlingen omkring As anke til høyesterett også dag 2 i tingretten. Det var A som førte ordet på den siden for å si det slik. Det var slik jeg husker det ingen krangling i det hele tatt. Jeg vil mene hele diskusjonen om dette, for tingretten der og da temmelig perifirere spørsmål, var gemyttlig og uformell.

Da A fastholdt at han uansett den pågående behandling av saken i tingretten, ville ha sin anke over berømmelsen av saken i tingretten inn for høyesterett, sendte tingretten samme dag på fax alle dokumentene tilbake til lagmannsretten den 20.10.09, slik at lagmannsretten som jo hadde avsagt kjennelsen, kunne sende saken til høyesterett for behandling.

Jeg kunne, og kan fortsatt ikke se at det hadde noen som helst hensikt å avbryte og utsette en hovedforhandling som var i gang, med mange aktører, vitner osv. for å få høyesteretts sin vurdering av anken, som for å si det forsiktig uansett ikke hadde noen mulighet for å vinne fram. Det var overhodet ingen mulighet til å få høyesteretts sin avgjørelse, med høyesteretts begrensede kompetanse til å ta stilling til prosessledende kjennelser, uten å måtte utsette hovedforhandlingen til neste år.

Slik jeg så det der og da og for så vidt også nå, hadde tiltaltes anke i bestefall bare akademisk interesse, eller i verste fall alene treneringshensikt et syn jeg ikke ga uttrykk for i retten i det hele tatt.

For til slutt å gjenta meg selv. Det var ingen krangel i retten mellom meg og tiltalte. Jeg var ikke slik jeg husker det, verken irritert, aggressiv eller arrogant.

Tiltalte var heller ikke på noe vis ubehagelig. Han var saklig og argumenterte på et juridisk høyt nivå, og jeg berømmet som sagt hans juridiske innsikt. Tiltalte var så vidt god i sin argumentasjon, formelt sett, at hans forsvarer vel så det slik, slik jeg vurderer det at det ikke var noe behov for han til å supplere sin klient, noe han heller ikke gjorde i særlig grad.

At A i ettertid sier at han følte situasjonen svært ubehagelig har jeg vanskelig for å forstå. Min oppfatning var at han likte det godt å argumentere juridisk om det aktuelle spørsmål. At han "nøt" situasjonen er vel å ta for hardt i, men han ble av meg oppfattet å være svært tilfreds med sin opptreden og sine argumenteringer, hvorved han juridisk var fullt på høyde med oss fagfolk i retten, det skal han ha.

Til sist vil jeg bemerke at tiltaltes klage på meg også kan forstås på bakgrunn av den forholdsvis strenge straffen han ble idømt, jfr. vedlagte dom s. 13.

Denne dommen har tiltalte, nå med ny forsvarer i sin helhet anket til Y Lagmannsrett

Det kan også, uten at det har særlig betydning i denne saken, nevnes at tiltalte i en tidligere sak, dm av 17.10.05 ved X tingrett, ble dømt til fengsel for tilsvarende forhold, bedragerier, som i den aktuelle saken”.

I brev av 10. februar 2010 fremgår at innklagede ble kjent med klagers anke til Høyesterett enten den 14. eller 15. oktober 2009. Innklagede så det slik at Høyesterett umulig kunne behandle lagmannsrettens kjennelse før X tingrett startet hovedforhandlingen mandag 19. oktober 2009, og så da ingen hensikt i å sende saken tilbake til lagmannsretten slik at de så skulle sende sin sak til Høyesterett. Det uttales videre:

”A krevde den 19.10.09, første dag i tingretten saken utsatt for at Høyesterett skulle få tid til å behandle hans anke vedrørende domstolens (alle dommernes) habilitet og berømmelse av hovedforhandlingen. Retten besluttet å fremme saken uten hensyn til As anke til Høyesterett.

Av denne grunn fremholdt jeg at det ikke hadde noen fornuftig hensikt å sende saken via lagmannsretten til Høyesterett som neppe ville få saken til seg før hovedforhandlingen i X var avsluttet.

Da A likevel, for meg overraskende, fastholdt at anken måtte sendes til Høyesterett ble saksdokumentene vedrørende saksbehandlingsspørsmålet sendt Y lagmannsrett tirsdag 20.10.09.

Det kan til sist bemerkes, uten at dette heller ikke har noen særlig betydning, at Høyesteretts ankeutvalg enstemmig den 28.10.09 avviste As anke”.

Aktor – politiadvokat C – har i hovedsak uttalt følgende:

”Det er riktig som det anføres fra A at han forut for hovedforhandlingen fremmet habilitetsinnsigelse mot sorenskriver B. Han fikk ved Y lagmannsretts kjennelse av 12.10.2009 ikke medhold i dette. Kjennelsen ble av A anket videre til Høyesterett. Anken var for så vidt en forstår overlevert til X tingrett.

Ved hovedforhandlingens start den 19.10.09 ble denne anken et tema. Jeg kan ikke huske alle detaljer rundt behandlingen av dette spørsmålet, og må ta forbehold både i forhold hva som nøyaktig ble sagt og når det ble sagt. Det var imidlertid i alle fall slik at forsvarer - på vegne av A - begjærte hovedforhandlingen utsatt på grunn av at Høyesterett ennå ikke hadde behandlet anken, mens jeg som aktor motsatte meg slik utsettelse.

Retten besluttet så å ikke ta begjæringen til følge, slik at hovedforhandlingen fortsatte. På et tidspunkt kom retten tilbake til spørsmålet om ovennevnte anke, uten at jeg klarer å huske om det var samme dag eller dagen etter. Jeg kan heller ikke huske hva som var årsaken til at spørsmålet ble brakt på bane igjen. Jeg mener dog det var slik at anken på dette tidspunkt ikke var sendt videre av X tingrett til Høyesterett/evt via lagmannsretten. Det ble nå en diskusjon mellom sorenskriver B og tiltalte A, som aktor og forsvarer ikke tok del i. Diskusjonen dreide seg om hvorvidt anken skulle sendes videre til Høyesterett eller ikke.

Hva som nøyaktig ble sagt under denne diskusjonen, kan jeg som sagt ikke si med sikkerhet idag. Jeg mener dog at det medfører riktighet at sorenskriveren overfor A anførte at anken etter alle solemerker ikke ville føre fram, og reiste spørsmålet om A ville opprettholde anken. A gav uttrykk for at det ville han. Diskusjonen mellom sorenskriveren og A fortsatte imidlertid, med fokus på hvorvidt anken ville kunne føre fram. A fastholdt at han ville opprettholde anken, og det endte med at sorenskriveren tilkjennega at retten ville videresende anken til rette instans for behandling

Det bemerkes avslutningsvis at jeg ikke kan huske at det var slik at sorenskriveren innledningsvis skal ha hevdet at han ikke kjente til innholdet i anken, slik A anfører ”.

Prosessfullmektig – advokat D– har uttalt følgende:

”Sorenskriver B, som jeg aldri har møtt tidligere før i denne sak, har en form og væremåte som jeg oppfattet som svært åpen, noe ”ukonvensjonell” og positiv. Dette var en særdeles spesiell sak – et spesielt faktum. Etter tingrettens dom skiftet A til advokat E, Oslo. Jeg kjenner ikke til aktivitet etter dette. A og klage var ukjent her frem til mottak som vedlegg til Deres angitte brev.

Slik jeg erindrer hva som skjedde, er det dekkende slik beskrevet av A i hans klage”.

Tilsynsutvalget for dommere ser slik på saken:

Tilsynsutvalget legger til grunn at saken er klar for realitetsbehandling. Slik saken er opplyst, finner utvalget det åpenbart unødvendig å høre partenes muntlige forklaringer, jf. domstoloven § 238 andre ledd, andre setning. Ingen av partene har bedt om dette.

Generelt bemerkes at Tilsynsutvalget for dommere kan treffe vedtak om disiplinærtiltak dersom en dommer forsettlig eller uaktsomt overtrer de plikter som stillingen medfører, eller for øvrig opptrer i strid med god dommerskikk, jf. domstoloven § 236 første ledd.

Etter Tilsynsutvalgets vurdering er klagen i sin helhet begrunnet i dommerens atferd før og under hovedforhandling.

Det fremgår av lovforarbeidene jf. NOU 1999: 19 side 325 flg, særlig side 326 første spalte at Tilsynsutvalget forutsettes å kunne behandle ”uhøvisk eller utilbørlig” atferd fra dommerens side. Det uttales blant annet at:

”Dette innebærer bl.a. at grov, ubehøvlet opptreden fra en dommers side i et rettsmøte vil kunne gjøres til gjenstand for disiplinær forfølgning. Det samme må gjelde (andre) utslag av slett møteledelse...”

I tråd med uttalelsene i forarbeidene gjengitt ovenfor, kan Tilsynsutvalget vurdere klagerens anførsler som går på dommeratferd, så som at dokumentene i ankesaken ikke ble sendt lagmannsretten før 20. oktober 2009, sorenskriverens forsøk på overtalelser og sorenskriverens diskusjoner med tiltalte i straffesaken.

Klager hevder at sorenskriveren var kjent med anken allerede onsdag 14. oktober 2009 og at sorenskriveren hadde kontaktet klagers forsvarer på telefon om de problemer dette ville skape for avvikling av hovedforhandlingen. Sorenskriveren viser til at han ble kjent med anken enten på ettermiddagen 14. oktober eller dagen etter, den 15. oktober 2009. Forsvareren viser i sitt brev til at slik han erindrer saken, er klagers beskrivelse dekkende.

Tilsynsutvalget legger til grunn at retten var kjent med klagers anke 14. oktober 2009, men at innklagede muligens først ble kjent med anken 15. oktober 2009. Dette fremgår av sorenskriverens supplerende uttalelse av 10. februar 2010.

Sorenskriver B har i brev av 10. februar 2010 forklart at han ikke så noen hensikt i å sende saksdokumentene over til lagmannsretten da Høyesterett umulig kunne behandle anken før X tingrett startet hovedforhandling mandag 19. oktober 2009.

Tilsynsutvalget legger videre til grunn at det oppstod diskusjoner mellom sorenskriveren og klager om hvorvidt anken skulle sendes videre til Høyesterett eller ikke, og at dette var tema både den første og den andre dagen av hovedforhandlingen.

I henhold til straffeprosessloven § 381 skal retten oversende ankeerklæringen med tilhørende dokumenter "uten opphold" til ankedomstolen. Finner retten at det ikke er adgang til å anke, eller at anken er erklært for sent, skal den gjøre den ankende oppmerksom på det, men saken oversendes likevel, om ikke anken blir tatt tilbake. Prinsippet om oversendelse "uten opphold" vil etter utvalgets mening også gjøre seg gjeldende for underliggende domstol som oppbevarer saksdokumenter som er relevante for ankebehandlingen.

Utvalget vil bemerke at en anke på lagmannsrettens kjennelse til Høyesterett ikke er gjenstand for behandling i tingretten, uansett om tingretten mener anken er fremmet i et forsøk på å utsette hovedforhandlingen. Det vil være egnet til å svekke tilliten til domstolen dersom den enkelte dommer forsøker å legge press på ankende part for å trekke en anke, eller forsinke oversendelsen av selve anken eller ankedokumentene, ut fra en vurdering om at anken uansett ikke vil føre frem.

Ut fra dette finner Tilsynsutvalget at sorenskriveren burde ha oversendt ankesaksdokumentene da anken ble mottatt, og aller senest 19. oktober 2009, etter at det ble klart at klager fastholdt anken.

Etter utvalgets syn burde sorenskriveren ikke, etter at det 19. oktober 2009 var klart at klager ville fastholde sin anke, også dagen etter ha forsøkt å overtale klager til å trekke anken. Dette vitner om liten respekt for klagers standpunkt.

Utvalget peker videre på at sorenskriveren tok diskusjonene med tiltalte, og ikke hans forsvarer, når det gjaldt spørsmålet rundt klagers anke til Høyesterett. Aktor i saken bekrefter at verken hun eller forsvarer deltok i denne diskusjonen. Forsvarer har ikke uttalt seg om sin rolle i dette, men har bekreftet klagers fremstilling.

At en dommer inngår i direkte dialog eller diskusjon med tiltalte i en straffesak trenger etter Tilsynsutvalgets syn ikke å være i strid med god dommerskikk. Ut fra aktors redegjørelse finner Tilsynsutvalget ikke tilstrekkelig grunnlag for klagers påstand om at det utviklet seg til en "direkte krangel". Det kan dermed ikke legges til grunn at sorenskriveren opptrådte "uhøvisk eller utilbørlig" i denne sammenheng. Men når det gjelder slike spørsmål om saksbehandlingen, og herunder om den juridiske vurdering av ankens mulighet for å nå frem, burde diskusjonen ikke foregått direkte med tiltalte i åpen rett. Som nevnt var det ikke behov for noen slik diskusjon.

Sorenskriver Bs opptreden var derfor samlet sett ikke i samsvar med god dommerskikk, men forholdene er ikke av en slik karakter at de kvalifiserer til disiplinærtiltak.

Etter dette fatter Tilsynsutvalget for dommere slikt enstemmig

vedtak:

Det foreligger ikke grunnlag for anvendelse av disiplinærtiltak overfor sorenskriver B.